

Valday Konferansında Putin: 'Kollektif Batı'ya Karşı 'Yeni Dünya Düzeni' - Dođaçhan Dağı

Son yıllarda uluslararası güvenlik konferansları küresel düzeyde diyalog ve diplomasi platformları olarak dikkat çekiyor. Birçok ülke, şehir ve kuruluş bu tür konferanslara ev sahipliği yapıyor. Uzmanların, akademisyenlerin, gazetecilerin ve siyasetçilerin katıldığı güvenlik ve diplomasi konferansları geleneksel akademik konferans formatından çıkarak fark yaratıyorlar. Çođu zaman uzmanlarla karar vericileri bir araya getiren bu konferanslar bazen bir 'kamu diplomasisi' aracına, bazen bir ülkenin 'yumuşak güç' unsuruna, bazen de bağımsız küresel bir düşünce forumunu dönüşüyorlar. Rusya'nın Valdai Tartışma Kulübü, Pekin'in Xiangshan Forumu, Münih, Berlin, Stockholm, Belgrad, İstanbul Güvenlik Konferansları böyle oluşumlar. Cumhurbaşkanlığının himayesinde ve Dışişleri Bakanlığının inisiyatifiyle düzenlenen Antalya Diplomasi Forumu da bunlardan birisi.

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin bu platformları son derece etkin kullanan bir lider. 2007'de [Münih Güvenlik Konferansı](#)'nda Rusya'nın Batı ile ilişkilerini adeta yeniden tanımladığı konuşması uluslararası ilişkiler literatüründe hala atıf yapılan bir konuşma. [Valday Tartışma Kulübü](#) de 2004'ten bu yana Putin'in dünyanın her yanından gelen katılımcılara, aslında her ülkenin dış politika kamuoyu oluşturucularıyla etkileşime girdiği bir platform. Putin, Valday'da saatlerce her soruyu dinleyip cevaplar veriyor, her ülkeden temsilcilerle kişisel temaslar kuruyor, başarılı bir kamu diplomasisi örneği sunuyor.

Adını Novgorod şehrinin Valday gölünden alan Valday Tartışma Kulübü ilk toplantısını Vladimir Putin'in de katılımı ile 2004 yılında gerçekleştirmişti. Kulübün kurucuları, Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi, Dış Politika ve Savunma Politikası Konseyi, MGIMO Üniversitesi ve Yüksek Ekonomi Okulu gibi Rus hükümetinin resmi veya gayri-resmi uzantıları. Amaç, Rusya'nın güvenlik perspektifini ve anlatılarını uluslararası kamuoyuna anlatmak. Kuruluşundan bu yana binlerce kişiyi ağırladı Valday. Bu haliyle Rusya'nın 'yumuşak güç' araçlarından birisi. Artık, yıllık tek bir konferans düzenlemenin ötesinde bölgesel ve küresel odaklı raporları ve toplantılarıyla bir think-tank gibi çalışıyor. Valday, esas itibarıyla Rusya'nın resmi söylemi çerçevesinde Batı'nın küresel hegemonyasına alternatif akademik ağları örgütleyiyor, araştırmalar ve okumalar üretiyor. Putin ve Dışişleri Bakanı Lavrov ile değişik ülkelere gelen katılımcıları buluşturmasıyla da başarılı bir 'kamu diplomasisi' örneği.

50'den fazla ülkede 140 uzmanın katıldığı 21. Valday Tartışma Kulübü 4-7 Kasım 2024 tarihleri arasında 'Kalıcı bir Barışın Temelleri' başlığı altında Soçi'de toplandı. Konferansın [amacı](#) şöyle tanımlanıyor: "Küresel sorunları çözmek için Batı dışı fikirler geliştirmek ve kalkınma hedef ve yöntemlerinin belirlenmesinde Batı'nın bir tekel oluşturmadığını net bir şekilde ortaya koymak." Valday, bu yaklaşımıyla 'Batı dışı' ve hatta 'Batı'ya karşıt' alternatif bir fikir kulübü olduğunun altını çiziyor. Bu, Putin'in özellikle 2014'ten bu yana Batı'ya yönelik aldığı pozisyonla son derece uyumlu.

2004'ten bu yana Putin her yıl Valday'da saatlerce gündeme dair uzun bir konuşma yapmayı ve yurtdışından gelen gazeteci, akademisyen ve siyasilere

buluşmayı adeta bir devlet geleneği haline getirdi. Trump'ın ikinci defa başkan seçilmesinden iki gün sonra Putin'in soru-cevap bölümü ile birlikte yaklaşık dört buçuk saat süren [konuşması](#) hem Batı'da hem dünyada ilgiyle takip edildi. Yalnız, beklentinin aksine Putin'in iki saati aşkın monoloğunda herhangi bir şekilde Amerikan seçimlerine veya Trump'a atıf yapmaması dikkat çekti. Yalnızca soru-cevap kısmında Trump hakkında sorulan sorulara cevap olarak yeni seçilen ABD başkanını tebrik etti, suikast girişiminden sonraki duruşunu 'cesur' olarak niteledi ve Amerikan halkının güven duyduğu her liderle diyaloga açık olduğunu belirtti Putin.

Putin'in konuşmasının iki ana teması olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. İlki, Rusya'nın 'kollektif Batı' ile mücadelesi ve maruz kaldığı 'adaletsizlikler,' ikincisi ise Soğuk Savaş sonrası kurulan tek kutuplu sistemin artık kaçınılmaz olarak yerini daha adil bir 'yeni dünya düzeni'ne bırakacağı.

İlk olarak, Putin geçmişteki konuşmalarına benzer olarak, Batı'nın Sovyetlerin dağılması ile bile tatmin olmadığını, Rusya Federasyonu'nun ilk yıllarındaki zayıflığını fırsat bilip Rusları tamamen tarihten silmeyi planladığını, düşmanlığının tarihsel ve kalıcı olduğunu dile getirdi. Batı'nın Çeçen ayrılıkçılara destek vermesini, verilen sözlere rağmen NATO'nun Doğu'ya, Rusya'nın kalbine doğru genişlemeye devam etmesini, Rusya'yı vurmaya hazır füze sistemleri yerleştirilmesini ve eski Sovyet ülkelerinin NATO'ya entegre edilmesini bunun kanıtları olarak sundu. Bu konuda Putin'in en büyük şikayeti ise 'tarihi Rus toprakları' olarak gördüğü Ukrayna'yı Batı'nın Rusya'ya karşı ileri karakolu haline getirmesi: "Batı, bizi ortadan kaldırma girişimlerinde yeni yollar ve araçlar geliştirmeye devam ediyor. Bugün, Ukrayna'yı ve halkını, Ruslara karşı kışkırtarak ve acımasızca birer piyon haline getirerek araç olarak kullanıyor."

İkinci olarak, Putin konuşmasında Batı'nın Sovyetlerin dağılmasını yanlış okuyup bir zafer sarhoşluğuna kapıldığını, elde ettikleri güç tekeline de 'küstahça' tarihin sonu ilan edip sonsuza kadar süreceği yanılığısına düştüğünü belirtti. Putin'e göre Batı'nın Soğuk Savaş sonrası kurduğu hegemonya çoktan sona ermiş durumda, ama dünya tam olarak yeni bir sisteme de geçebilmiş değil. Kurulmakta olan, bütün medeniyetlerin kendi öz kimlikleri ile eşit bir zeminde olduğu ve Batı'nın

siyasi, ekonomik ve kültürel olarak eski 'hakim' pozisyonunu kaybettiği çok kutuplu 'yeni bir dünya düzeni.' Ancak, Batılı seçkinler bunu anlamakta ve kabul etmekte zorlanıyorlar, dolayısıyla, alışık oldukları eski güçlerini korumak için şiddet dahil her yolu mübah görüyorlar. Putin'e göre uluslararası istikrarın tesisinin en kestirme yolu, Batılı seçkinlerin tarihin akışına aykırı olarak ellerinde tutunmaya çalıştıkları tek kutuplu dünya düzeninin artık Batılı ülkelere de zarar verdiğini kabul edip hegemon olarak kalma arayışlarından vazgeçmeleri.

Putin'in Valday Konferansındaki tarih anlatısı Batı'ya sömürgecilik döneminden gelen bir 'bütün dünyaya hükmetme' dürtüsü atfediyor ve Sovyetleri İkinci Dünya Savaşından sonra Batı'nın yayılmacılığını dizginleyen en önemli unsur olarak betimliyor. Bu tarih anlatısına göre Sovyetlerin dağılması ve tek kutuplu bir dünya düzeninin inşasından sonra başta ABD olmak üzere Batı'yı dengeleyebilecek herhangi bir güç kalmaması dünyadaki istikrarsızlığın ve savaşların temel sebebi. Putin'e göre Batı'nın hegemonyası yavaş yavaş sona ererken bile dünyadaki istikrarsızlığın ve başta Ukrayna olmak üzere savaşların nedeni yine Batılı seçkinler: "Azalan güçlerine zorla tutunma çabaları, yalnızca istikrarsızlık, daha fazla gerilim, can kayıpları ve yıkımla sonuçlanıyor."

Putin, konuşması boyunca modern dünyayı ikiye ayırdı: kendileri olmak isteyen, kendi özgün kültürlerini ve gelenekleri korumak isteyen Asyalı, Afrikalı, Ortadoğulu ülkeler ve kendi neoliberal değerlerini tek alternatif olarak bütün dünyaya dayatan emperyalist Batı. Bu anlatı, dünyadaki uyuşmazlıkların ve çatışmaların temel sebebinin jeopolitik çekişmelerden ziyade temel prensipler ve değerlerdeki anlaşmazlık olduğunu iddia ediyor. Putin'e göre bunun esas nedeni Batı'nın bir üstünlük kompleksi ile kendi medeniyetini ve değerlerini 'küresel değerler' olarak tanımlayıp o normları temsil etmeyenleri uluslararası düzenden dışlanması gereken kontrolden çıkmış aktörler olarak görmesi. Gerçekten de Putin, Batı'nın temsil ettiği liberalizmin artık tamamen dejenere edildiğini ve totaliter bir ideolojiyi temsil ettiğini iddia ediyor. Buna kanıt olarak da liberalizmin hem ulusal hem de uluslararası ölçekte çoğunluğun değil azınlığın haklarını gözetmediğini, kendi dogmalarından sapan fikirlere, bireylere ve ülkelere yaşam hakkı tanımadığını söylüyor. Yani Putin şu anki mücadelenin 'küresel çoğunluk' ile her geçen gün etkisi azalan bir 'Batılı azınlık' arasında geçtiğini ileri sürüyor, ABD ve Batı Avrupa'ya bir ittifakla bağlı olmayan küresel çoğunluğa

birlikte hareket etme çağrısında bulunuyor.

Tam da bu bağlamda, Putin bütün konuşması boyunca Batı'nın "liberal ve globalist messiyанизmine" karşı Rusya'nın öncülüğünü yaptığı, ilkesi her milletin egemenliğine ve bağımsızlığına saygı olan geniş bir koalisyonun gerekliliğine atıf yapıyor. Dolayısıyla, Putin Batı'nın kendini merkeze alarak inşa ettiği hiyerarşik yapının 'küresel çoğunluğun' çıkarları ile çatıştığını iddia ettiği kadar Rusya'nın Batılı seçkinlerin aksine kimseye kendi dünya görüşlerini dayatmaya çalışmadığını da vurguluyor. Burada şöyle bir alt metin okuması yapılabilir: bizim ile yapacağınız işbirlikleri size (Küresel Güney'e) daha çok hareket alanı ve özerklik sağlar. Bu bağlamda, Putin özellikle Ukrayna'nın işgalinden sonra yaptığı açıklamalara paralel olarak, eğer şu an bütün dünya Batı'nın etki alanı dahilinde değilse bunun en büyük sebebinin Rusya'nın böyle bir küresel hegemonyaya karşı koymayı kendine misyon edinmesi ve bir denge unsuru olarak görev alması olduğunu söylüyor: "Rusya'nın rolü kesinlikle yalnızca kendini korumak ve muhafaza etmekle sınırlı değildir. Biraz iddialı gelebilir, ancak Rusya'nın varlığı, dünyanın geniş renk yelpazesini, çeşitliliğini ve karmaşıklığını koruyacağını bir garantisidir." Putin'in liderliğindeki Rusya 'küresel çoğunluğun' sözcülüğünü, kültürel farklılıkların savunuculuğunu üstlenmiş görünüyor. Israrla altını çizdiği, Batı'nın baskıcı, müdahaleci ve sömürücü düzenine bir alternatifin olduğu.

Putin'in dört saati aşan konuşması ve 21. Valday Tartışma Kulübü'nün genel içeriği, Batı'ya bir meydan okuma, entelektüel ve politik bir meydan okuma. Rusya için Batı artık 'mutlak öteki.' Bu 'öteki'ne karşı da Valday, 'küresel çoğunluk'un entelektüel ve politik önderleriyle birlikte alternatif paradigmalara üretme misyonu üstlenen bir platform. Bu platformda da Putin, 'uluslararası liberal düzen'i Küresel Güney'le birlikte tamamen yıkacak 'yeni' bir 'dünya düzeni' sözü veriyor.

Dr. Doaçhan Dađı

Uluslararası İlişkiler alanında Bilkent Üniversitesi'nde lisans, Bremen Üniversitesi'nde yüksek lisans yaptı. Warwick Üniversitesi Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Bölümünde Rus stratejik kültürü üzerine yazdığı teziyle doktora derecesini aldı (2024). Başkent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde yarı zamanlı öğretim üyesi. Çalışmaları Rus dış ve güvenlik politikaları, uluslararası göç ve koruma sorumluluğu konuları üzerine yoğunlaşıyor. Akademik çalışmaları *Comparative Strategy*, *The World Today*, *European Foreign Affairs Review*, *Journal of Asian Security and International Affairs* ve *Turkish Policy Quarterly* dergilerinde yayınlandı.

To cite this work: Doaçhan Dağı, "Valday Konferansıda Putin: 'Kollektif Batı'ya Karşı 'Yeni Dünya Düzeni', *Panorama Online*, 7 Aralık 2024, <https://www.uikpanorama.com/blog/2024/12/07/valday-dd/>

Copyright@*PanoramaGlobal*. All on-line and print rights reserved. Opinions expressed in works published by the *Panorama* belongs to the authors alone unless otherwise stated, and do not imply endorsement by the IRCT, Global Academy, or the Editors/Editorial Board of *Panorama*.